

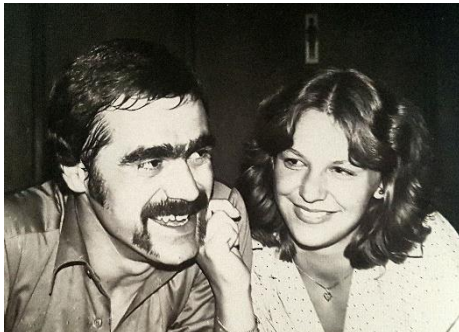
Aflevering 5: Marcel Bouwman, na 43 jaren ready to go...

Toen ik de hoorn had neergelegd, drong het pas goed tot me door, dat ik het zojuist echt gedaan had. Dat ik vanaf 1 augustus 1976 niet langer alleen student Algemeen Literatuurwetenschap aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen zou zijn, maar ook docent Nederlandse taal- en letterkunde aan het Maaslandcollege in Oss. Dat ik zojuist dus een grotemensenbaan geaccepteerd had, met een grotemensensalaris...

Het sollicitatiegesprek de zaterdag ervoor was plezierig verlopen. Er werd niet geïnformeerd naar mijn pedagogische kwaliteiten of communicatieve vaardigheden, niet naar mijn teamgerichte attitude of ontwikkelingsgerichte competenties, laat staan naar mijn vermogen tot reflectie. Niets van dat alles... Met toenmalig rector Van Esch had ik uiterst genoeglijk gesproken over 's-Hertogenbosch, zijn geboorte- en, sinds mijn vierde, mijn woonplaats, en met sectievoorzitter Van Dijk over de klassen, die hij mij wilde toebedelen en de gebruikte methodes. Na een half uur vroeg rector Van Esch mij of ik hem uiterlijk dinsdag kon laten weten, of ik op het Maaslandcollege wilde komen werken. En dat had ik zojuist dus gedaan... Op mijn 23e had ik een grotemensenbaan.

Toen ik na de snikhete zomer van 1976 voor het eerst de docentenkamer -*het huidige lokaal 114 én de werkruimte van de ict-boys*- instapte, zag ik rechts oudere mannen -kort geknipt of kalend, slordig gestrikte stropdassen, colberts en grijze pantalons- en links jongere mannen -lang haar, vale T-shirts in verwassen jeans, spijkerjasjes. Twee totaal verschillende werelden. Wat die twee groepen mannen -slechts twee verdwaalde vrouwen zag ik in de gauwigheid- verbond, was tabak: rechts pijp en sigaar, links shag. De docentenkamer zag blauw van de rook. Om mezelf een houding te geven stak ik ook maar achteloos een Gauloise op.

East is East, and West is West, and never the twain shall meet. Die uitspraak van Rudyard Kipling zou de eerste jaren van mijn verblijf op het Maaslandcollege opgeld blijven doen. Plenaire vergaderingen waren verbaal vuurwerk, een permanente strijd tussen politiek links en rechts. Rechts wilde orde en discipline, onderwijs als gesloten wereld, zoals onderwijs al sinds mensenheugenis was, links wilde de deuren opengooien en maatschappelijk relevant naar buiten stappen. “*Rector, wij zijn hier toch geen kindercrèche,*” snerpte de nasale stem van een economiedocent door de aula -*de huidige lokalen 1.50 t/m 1.53*-, terwijl hij met twinkeloogjes vervaarlijk met zijn smuigerdje zwaaide. “*Rector, zullen we die burgerlijke bekrompenheid eindelijk eens achter ons laten,*” bromde een collega Engels hem vanonder zijn borstelige wenkbrauw cynisch van repliek. De inhoud en richting van het onderwijs stonden centraal, over leerlingen ging het hoogstzelden, die waren, net als de scheidsrechter bij voetbal, een dood element in het veld.

Na twee van die bijeenkomsten begreep ik beter, wat professor W. Ornée, hoogleraar 17e-eeuwse Nederlandse letterkunde aan de KUN, bedoelde, toen hij mij in de gangen van het foeilelijke Erasmusgebouw staande hield: “*Marcel, je weet toch, dat je daar terecht komt*”

in een links bolwerk, waar Kritiese Leraren en het SOF, het Socialisties OnderwijsFront, de dienst uitmaken. Da's toch niks voor jou, wil je daar echt gaan werken?" Hij had gelijk, hoe moest ik, ijverig studentje met een liefde voor literatuur, maar niet vreselijk politiek bevlogen, me staande houden tegenover deze zwaargewichten, die bezettingen van universiteitsgebouwen hadden georganiseerd en nota bene het eerbiedwaardige College van Bestuur onder rector magnificus prof. mr. Duynstee tartten...?

Toch kon ik wel met die 'linksen' opschieten: ze waren actiever, creatiever, ondernemender, minder braaf, cynischer soms, maar socialer en vooral vrolijker. En al liep ik dan door de gangen met m'n trui VVD-achtig over mijn schouders, ik werd door hen geaccepteerd.

Lesgeven, mijn core business, ging me intussen prima af: in de sectie, de basis van de schoolorganisatie, maakten we basale afspraken over het eindpunt en zeilde ieder zijn eigen schip om uiteindelijk in dezelfde haven uit te komen. Wij waren professionals, die wisten wat ze deden, daar had geen schoolleiding iets mee te maken, laat staan een '*direct leidinggevende*'. De docent was eigenaar van zijn docentschap. Lastige klassen gaf ik meer, soms wekelijks overhoringen, coöperatieve klassen hadden het op dat gebied gemakkelijker. Leerlingen wisten én accepteerden, dat er nu eenmaal docenten waren bij wie je de nieren geproefd werden en docenten, bij wie je makkelijker wegkwam. Zoals er strengere en minder strenge filiaalchefs waren bij Spar en Albert Heijn, of strengere en minder strenge trainers bij hockey en voetbal. Onderwijs was net het leven zelf, mensenwerk.

Halverwege mijn carrière, medio negentiger jaren van de vorige eeuw, kwam de kentering, toen de overheid zich actief ging bemoeien met het onderwijs. De aandacht werd verlegd van controle op de dagelijkse gang van zaken in de school naar bemoeienis met onderwijsinhoud, -niveau en de individuele leerstijl van de leerling. De Tweede Fase werd de scholen opgedrongen, waarin die leerling, intrinsiek gemotiveerd door het beroep op zijn eigen zucht naar kennis, begeleid zou worden door begripvolle coaches.... De docent werd geacht een descente te maken, een nederdaling naar puistige pubers en giechelende bakvissen, die alles, maar dan ook echt álles leuker vonden dan bezig zijn met leerstof. Wat een sneu debacle, zo'n hal met 80 leerlingen, die allemaal met hun eigen leertraject bezig zouden moeten zijn, en één leraar, die wanhopig trachtte de orde enigszins te bewaren. 'n Bruine kroeg was er niks bij...

"Ik ben neerlandicus, ik ben aangenomen om leerlingen behoorlijk Nederlands te leren schrijven en spreken. Als ik jongeren wilde begeleiden, had ik wel gekozen voor de sociale academie," mopperde ik tegen mijn collegae, en voor de tweede keer in mijn loopbaan ging ik solliciteren: naar de functie van locatie-directeur aan de nieuwe vestiging van Luzac in 's-Hertogenbosch. Dat bleek zo mogelijk nog treuriger. Dat was geen onderwijs, dat was Albert Heijn voor diploma's, waar welgestelde papa's voor hun verwende en daardoor lethargische koters een diploma kochten, zoals de mama's steurkaviaar en een frisse Chardonnay, milddroog met een licht zoetje, bij de lokale traiteur. Dank u, die kelk liet ik liever aan mij voorbijgaan.

Na enkele jaren aanmodderen met het vermaledijde studiehuis keerde het Maaslandcollege terug op bekende paden. Het probeerde met kw-uren nog wel wat invulling te geven aan de ideologie van de Tweede Fase, maar toen ook die pogingen uitliepen op niet meer dan huiswerk maken onder surveillance, gooide men de handdoek in de ring. Rust, reinheid en regelmaat leken teruggekeerd op mijn school, ik liep weer fluitend, trui over de schouders, door de gangen.

Maar de overheid bleef zich, ondanks alle kritiek hardnekkig, met het onderwijs bemoeien. Adviescommissies, resonansgroepen en ontwikkelteams, bevolkt door onderwijsexperts, niet door experts in onderwijs, bestookten top down de docent in de klas met leerdomeinen, probleemgestuurd leren, 21st century skills, Curriculum.nu. En *horribile dictu* wij waren opeens geen deskundigen meer. Neen, onze deskundigheid moest bevorderd worden, daar kregen we zelfs uren voor.

Ook onze school ontquam niet aan de modieuze hypes, waarvan al na korte tijd bleek, dat ze geen enkel effect sorteerden. “*Dacht u nou echt, dat we met onze iPad alleen met de stof bezig waren?*” vertelden leerlingen mij grinnikend. “*Wij hebben ons spelletje gewist, zodra de docent in onze richting begint te lopen, en als hij ons heeft bereikt, ziet hij alleen serieuze stof op het scherm.*” En hoewel uit talloze onderzoeken bleek, dat iPad-onderwijs eerder contraproductief dan productief werkte, zijn we ermee doorgedaan. Waarom? Zijn we zo bevlogen, zo overtuigd? Willen we basisschoolleerlingen paaien met zo’n speeltje? Willen we de ouders laten zien dat wij een moderne school zijn?

En helemaal op het eind van mijn carrière viste de directie met een groep enthousiaste jonge collegae uit al die onderwijsnoviteiten GO, Gepersonaliseerd Onderwijs, waarbij de docent geen docent meer was, maar een coach, op zijn hurken naast de leerling. Had ik dat al niet eerder gehoord? Waren aanvankelijk enthousiaste scholen daar al niet van teruggekomen? Ouders zullen ongetwijfeld verguld zijn met zoveel aandacht voor hun kroost. Elk meent zijn uil immers een valk te zijn. In september 2019 opent dat Paradijs zijn poorten, jubelend, smachtend naar kennis zullen de nieuwe brugklassers dit lustoord der wetenschap betreden. Tenminste, dat begreep ik uit de titel boven een ronkend bericht over gepersonaliseerd onderwijs in de Aansluiting: Ready, steady ...GO

Onderwijs is verandering, maar wat blijft, is gesputter en gemopper. De personeelskamer is de plek bij uitstek om te jeremiëren over leerlingen, ouders, team- en schoolleiders. Maar wie geen plezier in zijn werk heeft, blijft niet 43 jaar op dezelfde werkplek. Ik heb altijd veel plezier in mijn werk gehad; vond het als neerlandicus een uitdaging te strijden tegen taalverloedering en ontlezing en als decaan een uitdaging leerlingen te brengen naar die vervolgopleiding, waar ze zich senang voelden en aan hun maatschappelijke carrière konden werken.

Maar vooral vond -en vind- ik het Maaslandcollege een school van de menselijke maat, een school waar we de leerlingen zien staan en hen helpen, waar dat nodig is. Dat de een dat wat coulanter en vriendelijker, de ander wat strenger of botter doet, soit. Maar we laten hen niet aanmodderen.

Die menselijke maat heb ik ook altijd ervaren onder collegae. Dat er nieuwe systemen worden uitgeprobeerd, dat er felle discussies waren en zijn, dat meningsverschillen soms hoog opliepen, is gezond. Zonder wrijving immers geen glans... Op vrijdagmiddag, met een biertje aan de lange tafel in de personeelskamer, realiseerde ik me vaak, hoezeer ik het op deze school met mijn collega’s getroffen heb. Ik ken legio scholen, waar dat wel anders is...

Ready, steady ...GO...???

“*Dacht ’t toch niet,*” bromde ik, “*time to GO...*”

Oss, juni 2019
Marcel Bouwman

